

*Качак Т. Б.,**доктор філологічних наук,**професор**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

НОВОЧАСНІ РЕАЛІЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ

Анотація. У статті проаналізовано сучасні літературні казки як художньо-естетичне явище. На основі узагальнення окреслено основні тенденції розвитку жанру й особливості поетики казок Марини Павленко, Богдани і Дзвінки Матіяш, Зірки Мензатюк, Тараса і Мар'яни Прохаськів, Олеся Ільченка та інших сучасних українських письменників. Наведено приклади різних жанрових підвидів літературної казки. Зауважено, що співвідношення народно-казкових, образно-стильових і власне авторських засобів – важливий критерій класифікації літературних казок. На його основі розмежовано казки двох типів: ті, у яких використано відомі фольклорні сюжети й мотиви, й ті, в яких домінують авторське фантазування, новаторські пошуки змісту і жанрової форми.

Визначено, що в літературних казках початку ХХІ ст. індивідуально-особистісна сугестивно-образна система домінує над колективно-творчою. Поетика сучасної літературної казки з чіткою адресацією «для дітей» відрізняється від поетики народної казки. Автори хоч і використовують регулятивні (настанова на вимисел, усталена структура, типовий початок, щасливий кінець, героїзація та ідеалізація героя, полярність персонажів, перемога добра над злом) та факультативні (наявність кумуляції, стала композиція, відсутність описів, замкнутий час, повчальність, розважальний пафос) складові фольклорного жанру, але творять авторські художні світи. Незмінними ознаками казки є спосіб інтерпретування та художнього відображення дійсності, принцип поєднання реального та вигаданого. Всі інші елементи – маркери жанру казки – по-різному актуалізовані у конкретних творах.

Ключовими тенденціями розвитку жанру літературної казки на сучасному етапі є піджанрове розмаїття; прояви жанрового синтезу, проникнення ознак інших жанрів – новели, повісті, притчі, п'єси; підкреслення оригінальності авторськими жанровими визначеннями та підзаголовками; активізація розвитку християнських та урбаністичних казок; об'єднання казок у цикли; актуалізація казок з подвійною адресацією.

Ключові слова: літературна казка, різдвяна казка, урбаністична казка, художні особливості казки, казковість.

Постановка проблеми. Літературні казки сучасних українських авторів різні за тематикою і жанровими виявами. Через ігрове й фантастичне, враховуючи життєвий та естетичний досвід читача, сучасні казкарі Леся Мовчун, Тарас і Мар'яна Прохаськи, Зірка Мензатюк, Галина Ткачук, Сашко Дерманський та інші актуалізують теми дружби, взаємодопомоги, любові до ближнього, досягнення бажаного завдяки наполегливій праці. Християнські цінності – основа казок Дзвінки і Богдани Матіяш, Галини Кирпи, Надійки Гербіш. Соціокультурні теми, екологічні проблеми у казкових сюжетах осмислюють

Христина Лукашук, Іван Андрусак, Марина Павленко, Еліна Заржицька та ін.

Актуально проаналізувати сучасні літературні казки не тільки крізь призму тематики чи актуалізації фольклорних елементів, а й як художньо-естетичне явище: на основі узагальнення зауважити основні тенденції й жанрові особливості текстів; умовно класифікувати казки й розглянути найяскравіші жанрові типи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оптимально виважена дефініція поняття «літературна казка» подана у літературознавчій енциклопедії: «художній твір письменника, який, модифікуючи жанрово-стильові особливості фольклорної казки, формує новий за якістю авторський текст із різними інтертекстуальними елементами (цитатами, ремінісценціями, алюзіями тощо)» [1, с. 568]. Вона враховує поєднання народнопоетичного і авторського компонента. На рівноправному їх представленні наголошує Ольга Горбонос, яка прослідкувала еволюцію літературної казки від появи її перших жанрових різновидів – художнього переказу народно-казкового сюжету, літературної казки за фольклорними мотивами до авторської казки як своєрідної жанроформи створення авторського «світообразу» без запозичення фольклорних сюжетів та образів, «максими розвитку фольклорно-казкового жанру в літературному ареалі». За її спостереженням, від «виникнення і до моменту сьогодення жанрова матриця літературної казки знаходиться у постійному розвитку у зв'язку з особливостями її пульсації в неідентичних сферах естетичної свідомості різних епох, панівних літературних напрямів і методів і власне авторських ідіостилів» [2, с. 56]. Дефініювання терміна «літературна казка», розмежування народної та літературної казки, типологічні зв'язки казки з іншими фантастичними жанрами проаналізувала Віталіна Кизилова [3, с. 58–60, 67–76]. У полі її дослідницького зору – художні особливості пізнавальної, морально-дидактичної, пригодницько-розважальної груп літературних казок другої половини ХХ ст.

Співвідношення народно-казкових, образно-стильових і власне авторських засобів – важливий критерій класифікації літературних казок. Витворений у ХХ ст. їх масив можна розмежувати на два типи: 1) казки, у яких чітко прослідковуються модифікації жанрово-стильових особливостей фольклорної казки, обігруються відомі сюжети й мотиви; 2) казки, у яких домінують авторське фантазування, новаторські пошуки змісту і жанрової форми. Про два типи літературних казок («яка зберігає фольклорний досвід, і самодостатня літературна казка») веде мову Г. Сабат [4]. В аналізі казок першої групи важливо відштовхуватися від теоретичного осмислення проблем походження, розвитку, міграції мотивів і сюжетів у фольклорі, їх класифікації, здійснених М. Грушевським, І. Франком та ін.

Другу групу казок виправдано розглядати у контексті аналізу сучасної прози для дітей.

Мета статті – окреслити тенденції розвитку, типи й жанрові особливості сучасних українських літературних казок.

Виклад основного матеріалу. У літературних казках початку XXI ст. індивідуально-особистісна сугестивно-образна система домінує над колективно-творчою. Казки про тварин із «Зайчикової книжечки» І. Андрусяка, анімалістичні, чарівні казки Е. Заржицької («Як черепаха Наталка до школи збиралася», «Житеня Тимко») та повчально-розважальні казки про тварин В. Читая (казки із книг «Історії чарівного лісу», «Нові історії Чарівного лісу»), анімалістичні, фантастичні й чарівно-побутові казки Л. Мовчун («Казка про мам», «Як чепурили Їжачка», «Арфа для павучка», «Гостина», «Вітрик», «Брошка пані Потапенко»), чарівні казки М. Микицей («Будинок, який вмів розмовляти», «Бузок, який мріяв про птахів»), християнські та екзистенційні казки Д. Матіяш («Автобус бажань», «Велике вухо», «Інжирне дерево», «Йордан-річка і Мертве море»), «Колискова», «Лілії»), С. Андрухович («Сузір'я курки»), різдвяні казки Б. Матіяш («Єва і білосніжна квітка лілії», «Казка про Білого Пса», «Зірка і Віслочок», «Золотоволоска і Червоний мак»), урбаністичні казки З. Мензатюк («Солов'їна казочка», «Казочка про голубів», «Бузова казочка», «День, що не має кінця», «Ялинка на Трухановому острові», «Снігові колядки») та С. Прудник («Стрибаюче місто. Міські казки»), іронічні казки О. Льченка (із збірки «Козак, Король, Крук») – оригінальні твори, у структурі яких навіть фольклорні елементи під впливом авторських інтенцій набувають абсолютно нових трансформацій.

Жанрові особливості казок продиктовані й їх тематикою. Так, морально-етична тема домінує у збірці казок «Арфа для павучка» Лесі Мовчун. У них – ідеї любові («Казка про мам», «Як чепурили їжачка», «Арфа для павучка»), дружби («Гостина», «Грالیся», «Вітрик»), добра і спокою («Тиша», «Будиночок»), дива («Брошка пані Потапенко», «Арфа для павучка»). Реально-ірреальний художній світ приваблює гармонією. Це не традиційні казки з динамічним сюжетом, а нестереотипний погляд на світ. Образи павучка Карпика, Вітрика, Ворона Івановича, хробачка Хро приваблюють щирістю, відкритістю і добродушністю. У кожній казці, окрім фантазії, є й моральний урок для малюків. Авторка торкнулася проблеми таланту та імітації, стереотипів; підкреслила як багато важить для дитини підтримка рідної людини. Вона переконана, що діти шукають у казках безпечний і комфортний світ, у якому є радість, справедливість.

Яскраве авторське фантазування, вигадка, поєднані з елементами реалій, у літературних казках супроводжуються героїчним, ліричним, гумористичним, сатиричним, іронічним, філософським, психологічним, романтичним пафосом. «Жанрові різновиди казки виокремлюються на підставі відмінностей у сюжетобудові, проблематиці, сфері побутування, адресній приналежності тощо» [3, с. 58]. Іноді у творчості одного автора вживаються елементи різних жанрових підвидів, трансформацій та модифікацій літературної казки, що свідчить про поєднання у жанровій матриці народного та авторського елементів. Ілюстрацією цього твердження є збірка казок Марини Павленко «Півтора бажання: казки з Ялосоветиної скрині». «Мандрівниця мимоволі» із жанровим підзаголовком «Казка про казку» та «Мандрівниця повертається» – перша та остання

казки збірки, які творять обрамлення для інших казок, забезпечують художню і логічну цілісність книги. У них йдеться про володарку казок Ялосовету та її скриню, в яку та складає намотані на срібні веретена почуті від інших казки. Авторка вводить персоналізований абстрактний образ Казки-мандрівниці – антропоморфної істоти, яка стає персонажем твору. Казки збірки різняться тематикою, наративною структурою, типом взаємодії регулятивних і факультативних складників жанру. Детально їх аналізує Віталіна Кизилова [5].

«Славною колекцією» цікавинок, які збрала Ялосовета, називає казки Марини Павленко Ганна Улюра, зауваживши у збірці чарівну, шахрайську побутову казку, повчальну історію, смішну побрехеньку, героїчну баладу, що разом складають «десять різних історій на будь-який смак» [6]. Орієнтуючись на змістове наповнення, особливості головних героїв та посилюючись на оповідача кожної історії, М. Павленко дає творам збірки цікаві жанрові уточнення: «Хатка для Нехайка» – «Недбала казка, перемотана Ялосоветою з уст однієї дуже охайної дівчини», «Баба віхола» – «Необережна казка, перемотана Ялосоветою від двох грибників – братика й сестрички», «Перевітник Микита» – «Неймовірна казка, перемотана Ялосоветою з уст одного подорожнього», «Мельниківна» – «Вередлива казка, перемотана Ялосоветою з уст старої ковалихи», «Півтора бажання» – «Ощадлива казка, перемотана Ялосоветою з уст чудернацької на вигляд перекупки» та ін.

За останні два десятиліття з'явилося чимало казок на релігійну тематику, які формують окремий тематичний різновид сучасної літературної казки. У його межах найпоширенішу групу складають «різдвяні казки». У них, як правило, відсутня чиста жанрова структура, переважає жанровий синтез казки та притчі, казки та легенди, жанрові модифікації, пов'язані із екстраполяцією біблійних мотивів та образів. Знаковими у цій ніші є «Казки Різдва» Богдани Матіяш. Різдвяні казки адресують дітям Оксана Лушевська («Вовчик-колядник»), Сашко Дерманський («Крамничка тітоньки Мальви»), Надійка Гербіш («Одного разу на Різдво»). Окрема група казок релігійної тематики – про діяння Святого Миколая («Подарунки від святого Миколая» – збірка «чарівних казок і цілком правдивих історій»). Тенденція актуалізації теми – циклічна, оскільки то згасає, то знову відновлюється. У статистичному ряду творів початку XXI ст. ця циклічність пов'язана із календарним роком, а в динамічному – відновленням українських традицій, перерваних у радянську добу.

Казки та оповідання збірки «Казки П'ятинки» Дзвінки Матіяш відкривають біблійні істини, подають авторську «рецепцію Священної історії». У книжці вони розташовані за принципом української абетки. Їх об'єднує образ П'ятинки, який безпосередньо присутній у тексті або фігурує поза ним. «Автобус бажань» – казка, що спонукає робити добро іншим. Про «минушість» усього йдеться в казці «Білий кіт». Казка «Велике вухо» переконує, що треба вміти слухати життя: Велике вухо чує, як все росте, живе, дихає. На образі-символі побудована історія «Глечики», в якій розповідається про людське серце, що, як і глечик, може бути заповнене добром, любов'ю, а може бути напівпорожнім. Повчальною є казка про частини хати, що сперечаються, яка з них найважливіша («Ганок»). Збірку komponують казки-притчі («Інжирне дерево», «Йордан-річка і Мертве море»); «напівпокрифичні» (напівказкові) історії, в яких біблійні сюжети доповнено незвичайними,

раніше ніде не описаними, деталями або запропоновано несподіваний погляд на відоме (казки «Колискова», «Йордан-річка і Мертве море», «Інжирне дерево»); казкові мініатюри, героям яких доводиться долати труднощі, випробування, щоб здобути омріяне («Марципан»); невеликі замальовки про незвичайні речі, обставини. Головними героями казок є люди, речі, персонафіковані явища («Ніч»), частини тіла («Руки»). Історії із цієї збірки творять з людьми дива – роблять їх добрими і світлими («Цитриновий сік»).

До релігійних казок можна зарахувати казки Зірки Мензатюк із збірки «Макове князювання». «Прощання з вербою», «Писанка», «Молоданчик», «Про дівчинку Лесю, яка шукала Зелену неділю», «Коли зілля найсильніше», «Макове князювання», «Заячий пастух», «Казка про колядку» – вісім казок, які розповідають маленьким читачам про найважливіші українські релігійні свята – Великдень, Зелену неділю, Івана Купала, Маковія, Свято Миколая, Різдво. У них органічно поєднано елементи народних казок (чарівної, соціально-побутової) та авторські сюжети, минуле і сучасне, реальне і вигадане.

Родинну тематику розвивають казки трилогії «Хто зробить сніг?», «Куди зникло море?», «Як зрозуміти козу?» Тараса і Мар'яни Прохаськів. Казкова історія про родину кротів приваблює світлою розповіддю про стосунки. Добро, взаємодопомога, турбота, міцна родина і домашній затишок – те, чого потребують діти і дорослі. А ще – цікаві пригоди в лісі, на річці, забави на першому снігу. Якщо перша книга вводить у справи кротячої родини і знайомить з її штибом життя, то у другій розгортається детективна історія. Вони допомагають діям-читачам зрозуміти екзистенційні проблеми, відкривати світ і себе в ньому.

Окремий жанровий різновид – урбаністичні казки, в яких описи топосів сучасних міст переплітається із легендарними історіями та оповідками. За таким принципом побудовані міські казки Світлани Прудник у збірці «Стрибаюче місто» та «Київські казки» Зірки Мензатюк. Жанрово цей тип казок вирізняється характерним хронопомом, у якому динамізм забезпечує послідовна зміна опису різних частин міста. Розповідь-спостереження, розповідь-мандрівка вулицями Києва можуть бути «художнім путівником», а також жанровою матрицею урбаністичних казок «День, що не має кінця», «Бузкова казочка», «Пектораль» З. Мензатюк. На цю матрицю накладається сюжетна лінія історії головних героїв, їхні враження й емоції від побаченого, спілкування з реальними та історичними особами. У розширенні «топографічної», в тому числі географічної, історико-національної характеристики (поява назв міст, місцевостей), індивідуалізації простору і простором, а також психологізації простору і простором» [7, с. 92] – вияв авторської індивідуальності й ознаки літературної казки. Ірина Бойцун, досліджуючи специфіку опису міста в народних і літературних казках, зауважує, що «часопросторовий континуум міста архаїчного, символу цивілізації та сучасного широко представлений літературною казкою, водночас як народна казка репрезентує лише місто як символ цивілізації» [8, с. 9]. Авторська казка відкриває ширші можливості презентації реальних та вигаданих міст. З. Мензатюк «у змальованні Києва часто посилається на фольклор, вибудовує казкову урбаністичну модель, орієнтуючись на систему сакральних символів (собори, церкви), духовних конструкцій (майдани, базар, башта), екстер'єрів (будинки, сади)

[3, с. 107], показує його простір і в містичному вимірі (казка «Про Лису гору, відьом та дівчинку-балетницю»).

Реалії сьогодення, суспільні події, боротьбу українського народу за волю художньо відтворені у казках патріотичної тематики: «Казка про Майдан», «Казка про світло» Христини Лукашук, «Незламні мураші» Лариси Ніцой.

Малочисельною є група гумористичних, сатиричних, іронічних казок. Гумористичною казкою називає свій твір «Маляка – принцеса Драконії» Сашко Дерманський. Іронічні казки за мотивами казок народів світу є в доробку Олеся Ільченка. У казках збірки «Козак, король, крук» автор використовує казкові прийоми, упізнавані імена, топоси, літературні ремінісценції, щоб показати ментальність представників кожної нації, гумористично розповісти історію.

У аспекті адресування творів актуальна тенденція зорієнтованості на конкретну читачку аудиторію – дітей 5–12 років. Окремі групи – літературні казки, для яких характерна подвійна адресація (для дітей і для дорослих) та казки, адресовані тільки дорослим. На думку Н. Копистянської, казка для дітей «зберігає найбільш дієвий зв'язок із фольклорними мотивами і саме тому з казковим сюжетним хронопомом»; казка, яка має подвійного адресата: дітей і дорослих, «може сприйматися на рівні фабульному і на рівні філософському»; казка, призначена лише для дорослих, має «два головних відгалуження: повчально-філософське й соціально-сатиричне», які можуть і поєднуватися [7, с. 88].

Подвійну адресацію мають «Казки П'ятинки» Д. Матіяш, іронічні казки О. Ільченка, «Закохані казки» О. Гавроша [9, с. 119]. Поетика сучасної літературної казки з чіткою адресацією «для дітей» теж відрізняється від поетики народної казки. Автори хоч і використовують регулятивні (настановна на вимисел, усталена структура, типовий початок, щасливий кінець, героїзація та ідеалізація героя, полярність персонажів, перемога добра над злом) та факультативні (наявність кумуляції, стала композиція, відсутність описів, замкнутий час, повчальність, розважальний пафос) складові фольклорного жанру, але творять авторські художні світи. Незмінними ознаками казки є спосіб інтерпретування та художнього відображення дійсності, принцип поєднання реального та вигаданого.

Для сучасних літературних казок притаманні інверсія, ретроспекція та системні розгалуження, пізнавальні, розважальні описи та вставні епізоди, авторські звернення до читачів, закладена у зображених подіях і вчинках героїв повчальність. Однак випадки, коли автори чи видавці акцентують на повчальності творів, не є поширеними, її частіше зауважують рецензенти. Так, повчальними називають казки для дошкільнят із збірки З. Мензатюк «Казочки-куцохвостики». Функціональний аспект літературної казки ключовий у контексті казкотерапії з дітьми, які зазнають емоційних та поведінкових труднощів [10, с. 280]. З терапевтичною метою казки про музику з музичним оформленням («Музична подорож Золотого Каштанчика», Країна Сніговія», «Будиночок з води» і «Птахи та янголи») запропонувала Катерина Єгорушкіна. Книготерапевтичними називають книжки Богдана Жолдака («Про чисті ручки»), Оксани Лушевської («Втеча»), Марії Микицей («Будинок, який вмів розмовляти»).

Останнім часом окреслилася тенденція об'єднання авторських казок у цикли, обрамлені сюжетною розповіддю історії. При цьому домінує принцип нанизання подій і пригод,

які в одну розповідь об'єднує наратор чи образи головних героїв. Такими є згадані збірки казок М. Павленко, Д. Матіяш, М. і Т. Прохаськів, З. Мензатюк, О. Дерманського («День народження привида»), Е. Заржицької («Китеня Тимко») та ін. З метою об'єднати під однією палітуркою загибі оповідки для дітей і для родинного читання упорядкувала збірку «Затишна мамина казка» М. Морозенко.

Для сучасної української літературної казки характерні прояви жанрового синтезу, проникнення ознак інших жанрів – новели, повісті, притчі, п'єси. Із цих причин набули поширення жанрові визначення «фантастична казка», «чарівна казка», «віршказка» («Зайчикове Різдво» І. Андрусяка), «казкова оповідка» («Брати Котигорошки: казкові оповідки» О. Руди), «казкова повість»; синтетичні жанри: п'єса-казка («Прибульці» В. Рутківського), казка-небилиця («Небилиці про рукавиці» З. Мензатюк), повість-казка («Стефа і її Чакалка», «Кабан дикий – хвіст великий...» І. Андрусяка) та ін.

Висновки. Жанр літературної казки у сучасній літературі для дітей представлений творами Івана Андрусяка, Надійки Гербіш, Сашка Дерманського, Еліни Заржицької, Олеся Ільченка, Богдани і Дзвінки Матіяш, Зірки Мензатюк, Лесі Мовчун, Марини Павленко, Мар'яни і Тараса Прохаськів та ін. Визначено, що в літературних казках початку ХХІ ст. індивідуально-особистісна сугестивно-образна система домінує над колективно-творчою. Поетика сучасної літературної казки для дітей відрізняється від поетики народної казки. Автори хоч і використовують регулятивні та факультативні складові фольклорного жанру, але створюють оригінальні художні світи. Незмінними ознаками казки є спосіб інтерпретування та художнього відображення дійсності, принцип поєднання реального та вигаданого. Всі інші елементи – маркери жанру казки – по-різному актуалізовані у конкретних творах.

Ключовими тенденціями розвитку жанру літературної казки на сучасному етапі є піджанрове розмаїття; прояви жанрового синтезу; підкреслення оригінальності авторськими жанровими визначеннями та підзаголовками; активізація розвитку християнських та урбаністичних казок; об'єднання казок у цикли; актуалізація казок з подвійною адресацією.

Література:

1. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 608 с.
2. Горбонос О. Літературна казка: сучасний теоретичний аспект. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*: наукове видання присвячене дослідженню творчої спадщини Л. Ф. Дунаєвської / МОН; Київ. нац. унів. імені Тараса Шевченка. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2013. Вип. 38. С. 54–59.
3. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття : монографія. Луганськ: Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 400 с.
4. Сабат Г. Казки Івана Франка як естетико-поетикальна система: автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.06. ; 10.01.01. Київ, 2009. 40 с.
5. Кизилова В. Авторська казка як джерело гендерної ідентичності (на прикладі циклу Марини Павленко «Півтора бажання. Казки з Ялосоветиної скрині»). *Літературний процес: методологія,*

імена, тенденції: Збірник наукових праць (філологічні науки). 2019. № 13. С. 31–36.

6. Улюра Г. Зустріти свою казку. *Barabooka*. URL: <http://www.barabooka.com.ua/zustriti-svoyu-kazku/> (дата звернення: 06.06.2023).
7. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : монографія. Львів: Паіс, 2005. 368 с.
8. Бойцун І. Є. Місто в українських народних і літературних казках: специфіка опису. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2010. № 20(207). С. 6–10.
9. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. Монографія. К.: Академвидав, 2018. 320 с.
10. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва : підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Kachak T. Modern realities of a literary fairy tale

Summary. The article analyzes contemporary literary fairy tales as an artistic and aesthetic phenomenon. On the basis of generalization, the author outlines the main trends in the development of the genre and the peculiarities of the poetics of fairy tales by Maryna Pavlenko, Bohdana and Dzvinka Matiyash, Zirka Menzatiuk, Taras and Maryana Prokhasko, Oles Ilchenko and other contemporary Ukrainian writers. Examples of various genre subtypes of literary fairy tales are given.

It is noted that the ratio of folk-tale, figurative-stylistic and author's own means is an important criterion for the classification of literary fairy tales. On its basis, the author distinguishes between two types of fairy tales: those that use well-known folklore plots and motifs, and those in which the author's fantasy, innovative searches for content and genre form dominate.

It is determined that in the literary fairy tales of the early twenty-first century, the individual-personal suggestive-figurative system dominates the collective-creative one. The poetics of the modern literary fairy tale with a clear address "for children" differs from the poetics of the folk tale. Although the authors use regulatory (the focus on fiction, a well-established structure, a typical beginning, a happy ending, heroization and idealization of the hero, the polarity of characters, victory of good over evil) and optional (the presence of cumulation, a stable composition, lack of descriptions, closed time, instructional, entertaining pathos) components of the folklore genre, they create their own artistic worlds. The constant features of a fairy tale are the way of interpreting and artistic reflection of reality, and the principle of combining the real and the fictional. All other elements, the markers of the fairy tale genre, are actualized in different ways in specific works.

The key trends in the development of the literary fairy tale genre at the present stage are subgenre diversity; manifestations of genre synthesis, penetration of features of other genres – novels, stories, parables, plays; emphasizing originality by the author's genre definitions and subheadings; intensification of the development of Christian and urban fairy tales; combining fairy tales into cycles; actualization of fairy tales with double addressing.

Key words: literary fairy tale, Christmas fairy tale, urban fairy tale, artistic features of fairy tales, fabulosity.